

DEBATT SØLVE KURAAS KARLSEN OG VILDE KAASEN KROGSRUD

Derfor trenger vi faktasjekk i høyere utdanning

Kildekritikk og kildebevissthet er nødvendig i møte med all ny informasjon. Vi har for lengst passert punktet der kildekritikk kun handler om å være kritisk til Wikipedia, skriver Karlsen og Krogsrud.

Feilinformasjon, desinformasjon og falske nyheter blir brukt for å påvirke oss, skriver Vilde Kaasen Krogsrud og Solve Kuraas Karlsen, som mener det er viktig å undersøke fakta. Foto: faktisk.no

Ansatt **Solve Kuraas Karlsen**
Faktisk.no

Ansatt **Vilde Kaasen Krogsrud**
Faktisk.no

Publisert Tirsdag 11.08.2020 - 19:03

29. januar i år mottok flere ungdommer i Norge en Snapchat-melding som viste et bilde av en forfalsket versjon av VGs nettsider. I meldingen kunne man se et stort bilde av Ullevål sykehus og en ambulanse. Overskriften var «Coronaviruset har nådd norge -to personer innlagt». Samtidig ble lignende snapchatbilder av andre avisforsider fra Norge delt. En versjon ble også delt på Twitter. På nettforumet Reddit spurte brukere om det kunne være tilfelle at coronaviruset var kommet til Norge.

Denne teksten er et debattinnlegg. Innholdet i teksten uttrykker forfatterens egen mening.

Bildene av de manipulerte nettsidene ble spredd en måned før første tilfelle av koronavirus var påvist i Norge. Nyhetsbildet har siden da vært fylt av informasjon og velmente råd om hva vi bør gjøre og ikke bør gjøre for å unngå å bli syke eller smitte andre. Mengden informasjon har vært enorm og en del av den har vært feil. Særlig har informasjon i sosiale medier vært tvilsom.

Vi visste det før, men de siste månedene har det blitt mer konkret: Feilinformasjon, desinformasjon og falske nyheter kan være farlig for liv, helse og demokrati.

Solve Kuraas Karlsen og Vilde Kaasen Krogsrud

Verdens helseorganisasjon har beskrevet flommen med informasjon som en «infodemi». Bente Kalsnes ved Høgskolen Christiania beskriver i artikkelen «**Korona og falske nyheter: Ein infodemi**» dette som: «ein tsunami av meir eller mindre påliteleg informasjon, desinformasjon, falske nyheter, rykte og konspirasjonsteoriar. Dette er, i likskap med viruset, helseskadeleg og kan i verste fall forårsake dødsfall».

Vi visste det før, men de siste månedene har det blitt mer konkret: Feilinformasjon, desinformasjon og falske nyheter kan være farlig for liv, helse og demokrati.

Infodemien er bakteppet når dagens lærerstudenter skal ut å lære ungdom kritisk tenkning og kildekritikk. Kritisk tenkning utgjør en vesentlig del av **kompetansebegrepet** i Fagfornyelsen, noe som viser at kildekritikk og kritisk mediebruk stadig er i utvikling og setter nye krav til de som skal jobbe med fagfeltet. Hvordan kan fremtidens lærere, bibliotekarer og andre som jobber med ungdom løse dette i praksis?

Lærere vi har møtt etterspør ofte **oppdatert kunnskap om kildebevissthet**. Derfor er det viktig at studentene møter de store og oppdaterte spørsmål knyttet til feltet i utdanningen sin. For eksempel: Hvordan fungerer algoritmer i de ulike sosiale appene? Hvordan kan vi faktasjekke Snapchat? Hvordan avgjøre om en kilde er troverdig eller ikke? Hvor henter ungdom sin informasjon fra og hvem lytter de til? Hvordan påvirker YouTube brukerne sine? Kan vi bruke forum som kilder? Like viktig som å diskutere utfordringene, må høyskoler og universitet gi gode og konkrete svar som studentene kan ta med seg ut i arbeidslivet.

Kildekritikk og kildebevissthet er nødvendig i møte med all ny informasjon. Vi har for lengst passert punktet der kildekritikk kun handler om å være kritisk til Wikipedia.

Mange tenker kanskje at studenter i dag er vant til internett, og at de har fått det inn med morsmelka. «De er jo vant til å ikke tro på alt de finner på internett.» Medietilsynet har slått fast at det er **P**. Samtidig viser flere undersøkelser at også unge sliter med å tolke informasjon, særlig den de finner i sosiale medier. En **studie utført av Stanford History Group** i USA har gjort med ungdom på ungdomsskolen, viste at over halvparten trodde at en video tatt opp i Russland viste valgfusk i USA. To tredelers av elevene kunne ikke skjelle mellom en nyhetsartikkel og en reklame som var utformet som en artikkel, men merket som «spøst innhold». 96% av elevene klarte ikke å vurdere troverdigheten til en nettside basert på hvem som stod bak, men fokuserte mest på overfladiske kjennetegn, som at siden «så troverdig ut».

Førsteamanuensis ved Universitetet i Maryland, Sara McGrew, gjennomførte en studie der hun testet ut undervisning i kildekritikk. I **artikkelen** basert på studien slår hun fast at det å lære folk å bli «generelt kritisk», ikke er en god tilnærming for å lære kritisk sans i møte med ny informasjon. I studien viste det seg at elevene ble signifikant bedre til å vurdere kilder når de hadde fått undervisning i konkrete faktasjekkmetoder og verktøy de kunne bruke for å avgjøre om informasjonen var til å stole på. Elevene klarte også å bruke teknikkene på nye kilder og påstander de ikke hadde sett før.

Medietilsynet dokumenterte i undersøkelsen «Barn og medier 2020» at **to av tre ungdommer har sett nyheter de mistenker at er falske i løpet av det siste året**, men få sjekker opp mistanken ved å undersøke saken nærmere. Det er viktig å lære ungdommene å aktivt avsløre feilinformasjon, desinformasjon og falske nyheter for å begrense spredningen. En jevn strøm av tvilsom informasjon kan føre til at det sniker seg inn en holdning at det er umulig å si hva som er fakta.

Om vi så vender tilbake til de falske meldingene på Snapchat i januar. Hvilke verktøy kan vi bruke for å jobbe praktisk med kildekritikk?

- Dersom noen kommer til deg med overraskende eller ny informasjon - venn deg til å spørre: «Hvor har du det fra?» Det å kjenne originalkilden er viktig, for da kan du sjekke om informasjonen faktisk kommer fra kilden som blir oppgitt. Hvis man hadde gått på VGs nettside denne dagen kunne man raskt avklart at snapchat-meldingen ikke stemte. Snappen viste en manipulert versjon av forsiden på VG.
- Gjør et **omvendt bildesøk** på bildene. Bildet brukt i snappen var et bilde fra da en Ebol-pasient ankom Ullevål i 2014.
- **Tverrlis kilden (lateral reading)**. Dersom informasjonen kommer fra en kilde du ikke kjenner fra før, gjør et nettsøk og sjekk hva andre kilder du stoler på sier om denne kilden.
- Hva sier andre kilder om informasjonen du har fått? Dersom det oppstår en stor nyhet vil du ikke kun få informasjon om det i en tilfeldig og enkeltstående snapchat-melding.
- Vær oppmerksom på at de ulike plattformene du er på former seg etter bruken din. Det betyr at du kan risikere å **ikke få hele bildet av hva som skjer gjennom feeden din** på sosiale medier.
- Sjekk om faktasjekkorganisasjoner har omtalt saken du kommer over, og tips gjerne faktisk.no hvis du møter på informasjon du blir usikker på.

Feilinformasjon, desinformasjon og falske nyheter blir brukt for å påvirke oss. Vi kan aldri gardere oss hundre prosent mot å bli lurt, men det er viktig at arbeidet med kildekritikk og kritisk mediebruk er så konkret som mulig slik at vi løfter kildearbeidet fra følelser til fornuft. Dette gir også en ekstra trygghet for den som skal undervise i kritisk tenkning blant unge.

MENINGER FAKTISK.NO FAKTAUNDERSØKELSE SØLVE KURAAS KARLSEN DEBATT HØYERE UTDANNING VILDE KAASEN KROGSRUD KILDEKRITIKK LÆRERSTUDENTER

Velkommen til vårt kommentarfelt
Logg inn med en Google-konto, eller ved å opprette en Commento-konto gjennom å trykke på Login under. (Det kan være behov for å oppdatere siden når man logger inn første gang)
Vi modererer debatten i etterkant og alle innlegg må signeres med fullt navn. Se Khronos debattregler [her](#). God debatt!

Add a comment

M | MARKDOWN

ADD COMMENT

Powered by Commento

Meld deg på Khronos nyhetsbrev
Få siste nyheter fra Khrono på e-post
Din e-postadresse

Abonner på nyhetsbrevet

Siste fra forsiden:

FORSKRIFT
Foreslår å endre forvirrende undervisningskrav

KORONATILTAK PÅ NTNU
Forskere reagerer: «Tåpelig», «komisk» og smittefarlig

LØNN
Reagerer: UiT har gått tariffstridige lønnstillegg

Frykter represalier ved å varsle om forskningsjuks

Siste Mest lest

NYESTE ARTIKLER

- Uklare og forvirrende krav til undervisning foreslås endret**
13. august 2020 - 10:19
- Nesten 50 festklager i Bergen natt til torsdag**
13. august 2020 - 07:41
- Frykter forskningsjuks å varsle om forskningsjuks**
13. august 2020 - 07:04
- Utdanning på nett har ikke blitt den saksessen man hadde håpet på**
12. august 2020 - 19:42
- Mener at et av NTNUs koronatiltak er «tåpelig» og «komisk»**
12. august 2020 - 19:14

KHRONO GRANSKER TOPPENE
Under én prosent har bakgrunn som ham

UNIVERSITETET I BERGEN
Dropper arrangement på kveldstid, men ikke av hensyn til smittevern

DEBATT: AMREI MÜLLER
Kvalifikasjonsprinsippet er dødt. Er dette i norske universiteters interesse?

